

Høringsinnspill til Utdannings- og forskningskomiteen - Meld. St. 21 (2020-2021)

Fullføringsreformen – med åpne dører til verden og fremtiden

Fra Byggenæringens Landsforening (BNL)

Innledning

- Tilgang til kvalifisert arbeidskraft er alfa og omega for norsk konkurransekraft, og i dette er fagutdanningen avgjørende viktig. Gjennom den duale modellen får de fremtidige fagarbeiderne både mengdetrening, breddekompetanse og sosialiseres inn i som arbeidstagere i et arbeidsliv hvor selvstendighet og høy kompetanse er kjerneverdier og etterspurt.
- For BNL er yrkesfagene viktigst i denne omgang, men vi har også stor interesse i studieforbereende.
- Vi viser til NHO og andre landsforeninger i NHO sine høringssvar samt noen av BNLs bransjeforeninger.
BNL bruker i innspillet begrepet byggenæringen for både bygg- og anleggssektoren. BNL representerer bygg og anlegg, byggevarerindustrien, treindustrien og eiendom.

Partene i arbeidslivets deltakelse yrkesfagene

Partene i arbeidslivet er helt sentrale i yrkesfagutdanningen. Det er partene som gjennom sin tariffbinding "eier" de forskjellige lærefagene. Arbeidslivets parter gjennom Samarbeidsrådet for yrkesopplæring (SRY) og de faglige rådene er avgjørende for at fagutdanningen er tilpasset behovet i arbeidslivet og for fagutdanningenes legitimitet i arbeidslivet. BNL mener det er en svakhet med meldingen at partenes deltakelse og innflytelse ikke drøftes samlet og prinsipielt. Det er ingen yrkesfagutdanning uten at partene i arbeidslivet er sentrale deltakere og har avgjørende innflytelse på hele utdanningsløpet. Partenes deltakelse må skrives inn i innstillingen fra komiteen.

Fagutdanning er en avsluttende profesjonsutdanning - fagutdanning og studiekompetanse må gi hver sin tydelige sluttkompetanse

- Fagutdanning og studieforbereende er to forskjellige løp i videregående. Fagutdanningen er etter BNLs mening en profesjonsutdanning som gir en høy og spiss kompetanse som etterspørres av bedriftene, og som styrker deres konkurransekraft. Dette gjelder for både små og store lærefag. Det er derfor misvisende at fagutdanning, som er en selvstendig utdanning, omtales som grunnopplæring.
- Studieforbereende skal primært forberede for studier. Derfor er utdanningsløpene forskjellige og må behandles forskjellig.
- Vi støtter utvidelse av retten til videregående opplæring, både for unge og for voksne. Det vil gi flere mulighet til å kvalifisere seg for arbeid.
- Vi anerkjenner elevens rett til å få mulighet til å fullføre en utdanning og fylkeskommunens plikt til å gi denne retten innhold. Vi mener at dagens ettårige Vg3 i skole ikke gir kvalifisert utdanning. Vi støtter forslaget om et forlenget og forsterket Vg3 i skole med mye praksis og tid i bedrift, men det er en absolutt forutsetning at dette ikke går på bekostning av læretid i bedrift som er fundamentet i fagutdanningen. Utformingen av det nye Vg3 i skole må gjøres i tett samarbeid med partene i arbeidslivet.

Kvalifisering for kunnskapssamfunnet

- Bedriftene i byggenæringen er helt avhengige av en fagutdanning som gir fagarbeiderne en høy yrkesteoretisk kunnskap og faglige ferdigheter og fellesfag som er tilpasset lærefaget på samme høye nivå. Fellesfagene må være fullt ut integrert i programfagene/lærefagene. De som tar yrkesutdanning, skal være aktive samfunnsborgere og delta i samfunnsdebatten på lik linje med alle andre. Nøkkelen er å kople lærefagene og fellesfagene. Omfanget av fellesfagene må tilpasses dette, og partene i arbeidslivet må være med på en utredning av fag- og timefordelingen.
- Regjeringen mener det vil være naturlig å revurdere om norsk og engelsk skal ligge på ulike trinn i fag- og yrkesopplæringen. BNL mener at alle elever må starte med norsk og engelsk fra første dag fordi gode norskkunnskaper er nøkkelen til å forstå sitt lærefag og til å få arbeid.
- Regjeringen ønsker ikke å innføre adgangskrav til videregående opplæring. BNL mener at det bør stilles krav til bestått i alle fag ved opptak til videregående skole. Vi støtter Liedutvalgets syn om at den enkelte må være kvalifisert for neste nivå i opplæringen, og mener at det må være krav til bestått på ett nivå før man kan gå videre til neste nivå. Vi mener det vil styrke læringsmiljøet, bedre læringsutbyttet for den enkelte og som resultat gi bedriftene større tilgang på kvalifisert arbeidskraft. Dette vil bli mulig hvis retten utvides.
- BNL mener også at det må stilles krav om bestått i både fellesfag og programfag før oppmelding til fag-/svenneprøven. Det er svært viktig at elever og lærlinger ikke kan gå videre til neste nivå i et fag med stryk, og vi støtter regjeringens forslag om å endre dette.
- Når det gjelder vurdering mener BNL at det må innføres en yrkesteoretisk test (kunnskapstest) for alle før de skal opp til fag-/svenneprøven, også for de som går "normalløpet" med to år i skole og to år i bedrift. Kravet til kunnskaper øker i arbeidslivet, og det er viktig at sluttkompetansen gir nok kunnskap til at fagarbeiderne er attraktive for bedriftene.

Rett til videregående opplæring, men mangel på skoletilbud i Vg2

- BNL har lenge pekt på problemet med at det ikke tilbys Vg2-tilbud for de små lærefagene. Med unntak av Vg2 anleggsteknikk og Vg2 tømmer og Vg2 rørlegger får resten av Vg2 strukturen i bygg- og anleggsteknikk svært få tilbud.
- Det er positivt at regjeringen vil utrede alternativ organisering for små lærefag slik at de får tilbud i strukturen. Dette arbeidet haster det med å gjennomføre fordi de små fagene ikke får tilbud i dag, og partene ved de faglige rådene må være med i arbeidet.
- BNL mener at Vg2-tilbudene for de små programfagene må organiseres på en annen måte slik at elevene som søker får ønsket tilbud. Det er generelt et problem at de små lærefagene mangler tilbud i Vg2, og bedriftene får derfor ikke tilgang til kvalifisert arbeidskraft. BNL har foreslått en løsning med nasjonale/regionale kompetansentre i fylkene hvor flere lærefag (programfag i Vg2) kan samles om felles undervisning i fellesfagene og hvor verkstedsundervisning tilpasses det enkelte lærefaget. I tillegg kommer ordinær utplassering i bedrift (YFF). Undervisning kan være nettbasert, samlingsbasert og skolebasert, slik at færrest mulig må flytte hjemmefra.
- Regjeringen drøfter om det kan være aktuelt å ta ut tilbud som i hovedsak tas av voksne. BNL støtter ikke dette. Strukturen må inneholde tilbud for alle aldersgrupper, ikke minst i et livslangt læringsperspektiv. Det at også voksne kan søke på tilbud i strukturen, vil styrke muligheten for at tilbud kan opprettes og berike læringsmiljøet.

Styrke muligheten for voksne i byggenæringen

Omtrent halvparten av de om lag 5 000 fag-/svennebrev som årlig avlegges innenfor utdanningsprogrammet bygg- og anleggsteknikk tas av voksne. Byggenæringen er en stor næring hvor mange inkluderes, også de som vil ta et fagbrev nr. 2 eller som har lang erfaring og vil formalisere denne. Vi støtter derfor at retten utvides også for voksne og at det innføres en rett til flere fagbrev.

Dimensjonering av yrkesfag

Dimensjonering av tilbudene i den yrkesfaglige strukturen må skje etter behov i arbeidslivet og mulighet for å få læreplass, og ikke etter popularitet. Den må gjøres i et mer forpliktende samarbeid med partene i arbeidslivet enn det som gjøres i dag. Det er riktig og viktig å fortsatt bruke yrkesopplæringsnemndene (Y-nemndene) i dette arbeidet, og nemndene må få avgjørende innflytelse på dimensjoneringen slik at dimensjonering og behov samsvarer. Et verktøy til hjelp for dette kan være NHOs foreslåtte portal for registrering av behov hos bedriftene.

BNL mener at det i tillegg er viktig at fylkeskommunen og Y-nemndene har tett kontakt med opplæringskontorene når behov skal defineres. Opplæringskontorene gir i mange tilfeller en "garanti" for læreplass i bedrift når dimensjoneringen av skoleplasser er tilpasset behovet i bedriftene og elevene ellers er kvalifisert.